

Ю.О. Сосницький

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Україна

АРХІТЕКТУРНИЙ ДИЗАЙН СУЧАСНОГО МІСТА

Стаття присвячена питанням стратегії розвитку сучасного міського середовища за рахунок підходів архітектурного дизайну. Він включає в себе аналіз стану існуючого міського середовища, виявлення загальних проблем з точки зору інформаційної доцільності, універсальності та практичності, задля формування вірного вектору дій в подоланні предметно-просторових та архітектурних недоліків. Наведена роль архітектурного дизайну в сучасному місті, та його практичне застосування в складному урбанізованому просторі.

Ключові слова: архітектурний дизайн, міське середовище, інформація, комунікація, підхід.

Постановка проблеми

На сьогодні, з урахуванням постійних змін архітектурно-просторової ситуації міста та інформаційного потоку необхідно проводити постійний теоретичний і практичний моніторинг існуючої ситуації задля побудування стратегічного вектору новітніх доробок у галузі архітектурного дизайну та дизайну предметно-просторового середовища. Тому виникає постійна проблема виявлення низки актуальних потреб міста задля оперативного їх вирішення та розвитку соціокультурного життя за рахунок засобів архітектурного дизайну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Результати численних досліджень вказують, що з точки зору тематичної спрямованості тема потребує регулярного та планомірного аналізу, заради виявлення актуальних вимог населення до міських територій, з точки зору доцільної організації та дизайну архітектурного середовища.

Отже, **метою** даної статті є розглянути архітектурний дизайн як наступний крок у розвитку архітектури як мистецтва, в міському середовищі з регулярними інформаційно-комунікативними змінами.

Виклад основного матеріалу

Реалії сьогодення сьогоднішнього дня такі – дизайн все активніше проникає у всі сфери життєдіяльності людини. Архітектура не залишилася осторонь. Тим більше, що XXI століття за своє перше десятиліття ще більше прискорив темпи організаційних, технічних та технологічних процесів в архітектурі та будівництві, постійних змін цільових установок, міграцію наукових кадрів та творчої інтелігенції. Це дозволило дизайну, як молодому і динамічному виду мистецтва, сприяти об'єктивізації професійного знання архітектора і продиктувало залучення до

дослідження професійних проблем комплексу культурно-антропологічних дисциплін, які властиві дизайну. Дизайн в архітектурі кінця XX століття – початку XXI століття виводить архітектурно-художню сторону проектування предметно-просторового середовища життєдіяльності людини і суспільства на абсолютно новий якісний рівень. Маючи більше подібності, ніж відмінностей, архітектура та дизайн у сучасному світі є досить успішним тандемом, спрямованим на створення максимальних можливостей для буття людини. У практиці сучасного проектування все частіше використовуються такі поняття як «середовищний об'єкт», «середовищна система», які більш точно відображають структуру сучасного міста. Це зв'язано з тим що міське середовище стало більш багатоліким, складним за своєю структурою, зв'язками, що виникає між елементами систем. Дедалі більше професіоналів у своїй роботі дотримуються принципу від «архітектури об'єкта» до «архітектури середовища». Це означає, що час, коли архітектор проектував об'єкт ізольовано від того середовища, де передбачалося його побудувати, йде у минуле.

Сьогодні великі міста, що швидко розвиваються, міста-лідери знаходяться на наступному етапі своєї еволюції. Ми бачимо, як все активніше сучасні технології змінюють структуру суспільства та впливають на його духовно-культурний розвиток. Розглядаючи сучасне міське середовище як безперервну систему нерозривно пов'язаних міських інтер'єрів, наповнених не тільки будівлями, спорудами та відкритими просторами, що їх об'єднують, а й іншими локаціями – від унікальних виробників монументально-декоративного мистецтва до стандартних елементів міського обладнання та благоустрою, архітектор-дизайнер повинен враховувати і його новий технологічний вимір. Мобільна телефонія, бездротовий доступ до інтернету, багатопарові

цифрові інфраструктури забезпечують населенню безперервний рух та зміну, трансформують численні процеси їх метаболізму, додаючи до урбаністичної структури додатковий пласт – інформаційний. Розуміння технології як окремої сутності світового розвитку сьогодні змінюється на її трактування, з одного боку, як прояви складних інтелектуальних процесів, з іншого – як особливого довкілля людини. Феномен технології диктує нам свої ритми (виробничі, транспортні, комунікаційні), народжує нові потреби, а також змінює саму структуру довкілля. Саме тому інформаційно-технологічна проблематика є особливо гострою в контексті організації міського (урбаністичного) середовища [2]. Сучасне урбаністичне середовище надає широкий комплекс умов для творчої діяльності, що формує нові напрями в науці, мистецтві, культурі і т.п. Архітектурний дизайн якраз і є тим новим у мистецтві, яке дозволяє використовувати не лише традиційні засоби архітектури та дизайну, але й задіяти такі нові як інтерактивна архітектура, інтерактивний дизайн, у комплексі вирішуючи функціональні та естетичні завдання [1]. У проектуванні, що базується на принципах середовищного підходу, змінюється ставлення до об'єктів дизайну і архітектури, так – «їх створення вже не є кінцевим результатом проектування, бо вони розглядаються не як аутентичні форми, а як засоби, що забезпечують оптимальні умови життєдіяльності» [3]. А це означає, що для створення оптимального діалогу між людиною та урбаністичним середовищем ХХІ століття сучасній проектній практиці необхідно враховувати можливості реалізації цифрових інтерактивних систем при організації міста. Для приведення міського середовища у відповідність до актуальних соціокультурних процесів важливо також розуміти іманентність зв'язку «інформаційна технологія – міська організація» [2]. В цьому бачиться одна з можливостей архітектурного дизайну, здатного розглядати місто у його потенційному розвитку, переосмислювати його природу з метою створення нових властивостей та характеристик міського простору. Архітектурний дизайн дасть можливість людині перебувати в більш досконалому середовищі, більш комфортному, естетично значущому, інформаційно-продуманому, екологічно доцільному. За допомогою засобів архітектурного дизайну, можливо повністю змінити сприйняття середовища; змінити сценарії, за якими «живуть» міські простори. Архітектурний дизайн дозволить не тільки перетворити матеріальне наповнення та формування стилістичного забарвлення міського середовища, але й осмислити його цифровий аспект, виявити комунікаційний потенціал, та привести до згоди із сучасною моделлю світу, де домінуючим явищем все більше виявляється інформація.

Тому крім професійних знань проектування «архітектурного об'єкта» потрібен комплекс знань проектування «архітектури середовища», який допоможе розглядати місто як просторову форму і як процес, як сформоване цілісне утворення і як пульсуючу мінливу матерію, як фізичний простір та ментальний організм. При цьому використання коштів та методів цифрового проектування в архітектурному дизайні дасть можливість створення нових властивостей міського простору, адекватних його складній та мінливій структурі: гібридність, динамічність, адаптивність. Так, інтерактивна архітектура та інтерактивний дизайн зможуть втілити мобільні та динамічні властивості міського середовища, знайти гармонійний зв'язок між інформаційною та фізичною складовою урбаністичної структури, реалізувати у своїй сутності інформаційний код міста. Інтерактивність в архітектурі (interactivity in architecture) має як мінімум три рівні, кожен з яких складніший за попередній. Найбільш комплексний з них – фізична інтерактивність, яка має на увазі змінність самої архітектури. Існують інтелектуальні будинки, в яких довкілля змінюється залежно від ситуації. Розроблено матеріали, що змінюють свої фізичні властивості у відповідь на вплив на них тепла, звуку, дотику, світла і т.п. Хоча ці ідеї здебільшого застосовуються зараз у дорогих житлових будинках, але за ними бачиться майбутнє і в щирій архітектурній практиці, і в громадських будівлях, музеях та цілих зонах міського простору. Крім цього «мутаційного» рівня інтерактивності в архітектурі є два нижчих рівня, які легше застосовні. Сьогодні ми можемо об'єднати реальність і віртуальність способами, які були неймовірні у минулому. Прогрес у галузі проекційних систем дозволяє нам вбудуватися в саму тканину стіни, і за допомогою «медіа-ілюзійнізму» привнести життя в «мертве» середовище та простори. Інтервенції такого роду можуть «врятувати» райони міста, що деградує, деякі ділянки історичних центрів [4]. Такий варіант інтерактивної архітектури – це ще один крок до широкої присутності інформаційних технологій у міському середовищі. Останній рівень – це привнесення інтерактивності до самого процесу архітектурного та дизайнерського проектування. Сьогодні весь процес проектування – це діяльність від початкового ескізування до складання будівельного кошторису та соціологічної апробації архітектурних об'єктів, у віртуальному комп'ютерному середовищі. Інтерактивне програмне забезпечення використовується вже не тільки для 3D візуалізації, але і при створенні архітектурних форм, підборі та перевірці конструктивних схем. Таким чином, інтерактивні комп'ютерні технології впливають на архітектурне формоутворення. Поряд із цим існують і повністю віртуальні

об'єкти, одягнені в цифрову архітектурну форму та існуючі в інтернет мережі.

Але архітектурний дизайн здатний вирішувати не лише нові завдання. Архітектурний дизайн успішно справляється і з традиційним спектром практичних архітектурних проблем, наприклад, зі створенням певного емоційного клімату проєктованого чи реконструйованого міського інтер'єру. Тут працюють прийоми колористичної організації просторів, колірного дизайну, ландшафтного дизайну, світлового дизайну. Все частіше ми використовуємо при вирішенні завдань наступні тенденції сучасного архітектурного дизайну: виникнення і подальше злиття різних видів дизайну (світло- і інтерактивний дизайн, рекламний дизайн та світло-дизайн тощо); екологічно спрямований дизайн (у тому числі активне включення ландшафту до міського середовища, органічна взаємодія ландшафту та архітектури – «дім - пагорб», «дім - хвиля» та тощо); відродження ландшафтно-паркового мистецтва (активне включення до міського середовища ландшафтного дизайну, як невід'ємного компонента, методом геодезії); тенденція використання засобів світлового дизайну, з метою створення змінного «багатомірного простору» міста, світло як частина інтерактивного дизайну; тенденція інтерактивного дизайну – тенденція інтеграції «театралізованого» простору до міського середовища; тенденція кольору в дизайні: використання відкритих насичених гам, використання можливостей кольоро-екології для створення психофізіологічного комфорту, та формування змістовного та емоційно насиченого міського простору; тенденція синтезу мистецтв у міському середовищі.

Нова форма синтезу мистецтв, що з'явилася, підключає до традиційної тріади «архітектура – живопис – скульптура» інші види предметної та художньої творчості, від інженерно-технічної до сценографії процесів праці та побуту, що не лише відображає новий рівень світосприйняття людини, але й дає можливість висловити нові знання про шляхах емоційно-чуттєвого освоєння складності світу за допомогою нових технологій формування створюваної нами «другої природи», та її екологічної єдності з природною основою. Таким яскравим прикладом, що відображає тенденції сучасного мистецтва, можна назвати інтерактивне мистецтво (interactive art) – це мистецтво, яке якимось чином залучає глядача. Наприклад, деякі скульптури досягають цього, дозволяючи спостерігачеві входити всередину, заходити на, або оминати твір. Інші роботи містять комп'ютери та сенсори, що реагують на рух, тепло чи інші види впливу. На противагу цьому реактивне мистецтво, електронне або мистецтво занурення – це скоріше монолог: витвір мистецтва здатний міняти форму у присутності

глядача, але глядач не запрошується брати участь у цій зміні, а може лише споглядати її. Сучасні технології в галузі архітектури та будівництва значно розширили колірну палітру та надали нові можливості у колористичному проєктуванні міського середовища. Головним критерієм, щодо якого повинна здійснюватися вся робота в галузі поліхромної реконструкції, є створення цілісного художнього образу реконструйованого міського середовища з урахуванням використання універсальної ролі кольору. При цьому архітектор-дизайнер, спираючись на колористичні регіональні традиції, повинен прагнути до підвищення еколого-стимулюючих якостей архітектурного середовища, вдосконалення колористики міста, створення гармонійного, багатопланового, візуально-комфортного архітектурного середовища [5]. Архітектор-дизайнер може створювати складну кольоропластичну тканину взаємопов'язаних міських просторів, таких як інтер'єри міста. Причому, залежно від логічно обґрунтованої сюжетної лінії колористичної теми, сприйняття цих інтер'єрів може будуватися як окремими фрагментами, так і завершеною цілісною картиною [6]. Такий підхід дозволяє представити місто як складний урбанізований простір, насичений штучною та природною поліхромією, що динамічно розвивається, постійно змінюється, та відчуває на собі керуючий вплив суспільства. Поліхромну реконструкцію міста доцільно розглядати як частину загальної системи архітектурно-дизайнерського проєктування, використовуючи можливості кольору як автономного засобу проєктування (колірний дизайн) і як засоби об'ємно-просторової композиції (архітектурна колористика). Вибір того чи іншого рішення залежить від конкретної ситуації. Необхідною умовою є визначення меж проєктування та завдань проєктної діяльності при поліхромній реконструкції, з метою збереження спрацьованого саморегулювання колірного середовища або його відтворення.

Знаючи, що у сучасному житті все більше складними та багатосторонніми стають контакти між архітектурою та дизайном з одного боку і психологією з іншого боку, особлива роль у формуванні екологічно доцільного кольорового середовища відводиться психології кольору. Колір емоційніший за пластику і, отже, психологічно активніше впливає на людину самою гамою кольорів, обраним принципом їх гармонійного впорядкування. Сучасна урбаністична концепція підвищила роль міського культурного оточення (міського контексту) у формуванні образу міста. В основу цієї концепції покладено два принципи: «незавершеність» фрагмента міського простору та його «обтяження». Відомий архітектор Г.І. Батіашвілі, будучи автором та керівником робіт з реконструкції старого Тбілісі,

говорив: «Треба залишити завтрашньому дню можливість самовідтворення, інакше ми залишимо у спадок мертвий організм». Сучасне місто, з одного боку, має бути статичним, а з іншого боку здатним до динамічних змін. І в цьому теж одна з ролей архітектурного дизайну.

Висновки

Види і форми традиційної організації предметно-просторових комплексів, що динамічно модифікуються, всі мінливі життєві реалії вимагають більш активного і, головне, своєчасного реагування фахівців «архітектури середовища» на запити людини та суспільства. І такою реакцією може стати архітектурний дизайн, в основі якого лежить багаторічний метод роботи з простором, що дозволяє сформулювати загальні закономірності моделі художнього освоєння та сприйняття предметно-просторового середовища – як цілісної екологічно доцільної території. Архітектурний дизайн орієнтований на комплексне проектування як великих середових систем, так і різних архітектурних об'єктів з позиції максимально широкого охоплення взаємодій людини з природою, з предметно-просторовим та соціально-культурним оточенням. При цьому питання гармонізації середовища, що володіє не тільки формальною цілісністю, але й здатно емоційно виражати сенс і характер способу життя, є ключовим в архітектурно-дизайнерському проектуванні.

Література

1. Francis A. *Ex Silico Ad Vivo: Computational Simulation and Urban Design at Foster+ Partners* / Francis A., Davis A., Tsigkari M. // *Architectural Design*. – 2013. – Vol. 83(4). – Pp. 106–111. DOI: <https://doi.org/10.1002/ad.1626>
2. Allen P.M. *The importance of complexity for the research agenda in the built environment* // *Architectural Engineering and Design Management*. – 2018. – Vol. 4. – Pp. 5–14. DOI: <https://doi.org/10.3763/aedm.2008.S907>
3. Nishat A. *Spatial Agency: Other ways of doing architecture* / Nishat A., Schneider T., Till J. – London : Routledge, 2017.
4. Batty M. *Urban modeling* // *International Encyclopedia of Human Geography*, ed. by Rob Kitchin and Nigel Thrift, 2019. – Pp. 51–58.
5. Dye A. *Chapter 20: Demystifying Commercial Research Methods* // *Adding Value to Your Practice: Demystifying Architectural Research*, edited by Anne Dye and Flora Samuel, 2015. – Pp. 117–126.
6. Esaulov G.V. "Smart city" as a model of urbanization of the 21st century / Esaulov G.V., Esaulova L.G. // *Urban planning*. – 2013. – Vol. 4(26). – Pp. 27–31.
7. Marshall S. *Science, pseudo-science and urban design* // *URBAN DESIGN International*. – 2012. – Vol. 17(4). – Pp. 257–271.

8. Kostov S. *Tectological principles sustainable development* // *Proceedings of the V All-Russian Internet Conference on econophysics and evolutionary economy*. – Ekaterinburg, MIAB, Publisher Ural University, 2006. – Pp. 32–34.
9. Shubenkov M.V. *Structural architectural patterns forming*. – 2016. – Pp. 42–44.
10. Shubenkov M. *Separate issues of the development of the russian theory of urban planning* / Shubenkov M., Shubenkova M. // *Architecture and Modern Information Technologies*. – 2015. – Special Is.

References

1. Aish, Francis, Adam Davis, and Martha Tsigkari. (2013). *Ex Silico Ad Vivo: Computational Simulation and Urban Design at Foster+ Partners*. *Architectural Design*, 83(4), 106–111. DOI: <https://doi.org/10.1002/ad.1626>
2. Allen, Peter M. (2018). The importance of complexity for the research agenda in the built environment. *Architectural Engineering and Design Management*, 4, 5–14. DOI: <https://doi.org/10.3763/aedm.2008.S907>
3. Nishat, A., Schneider, T. and Till, J., eds. (2017). *Spatial Agency: Other ways of doing architecture*. London, Routledge.
4. Batty, M. (2019). Urban modeling. In *International Encyclopedia of Human Geography*, edited by R. Kitchin and N. Thrift, 51–58.
5. Dye, A. (2015). Chapter 20: Demystifying Commercial Research Methods. In *Adding Value to Your Practice: Demystifying Architectural Research*, ed. by A. Dye and F. Samuel, 117–126.
6. Esaulov, G.V., Esaulova, L.G. (2013). "Smart city" as a model of urbanization of the 21st century. *Urban planning*, 4(26), 27–31.
7. Marshall, S. (2012). Science, pseudo-science and urban design. *URBAN DESIGN International*, 17(4), 257–271.
8. Kostov, S. (2006). Tectological principles sustainable development. *Proceedings of the V All-Russian Internet Conference on econophysics and evolutionary economy*. Ekaterinburg MIAB, Publisher Ural University, 32–34.
9. Shubenkov, M.V. (2016). *Structural architectural patterns forming*, 42–44.
10. Shubenkov, M., Shubenkova, M. (2015). Separate issues of the development of the russian theory of urban planning. *Architecture and Modern Information Technologies*, Special Is.

Рецензент: д-р мистецтв., професор О.Ю. Оленіна, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Україна.

Автор: СОСНИЦЬКИЙ Юрій Олександрович
кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри
образотворчого мистецтва та дизайну
Харківський національний університет міського
господарства імені О.М. Бекетова
E-mail – soyual@ukr.net
ID ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2463-6903>

ARCHITECTURAL DESIGN OF THE MODERN CITY

Y. Sosnytskiy

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ukraine

The article is devoted to the strategy of development of the modern urban environment through the approaches of architectural design. It includes an analysis of the existing urban environment, identification of common problems in terms of information expediency, versatility and practicality, in order to form the right vector of action in overcoming the spatial and architectural shortcomings. The results of numerous studies indicate that in terms of thematic focus, the topic needs regular and systematic analysis to identify current population requirements for urban areas, in terms of appropriate organization and design of the architectural environment.

The aim of this article is to consider architectural design as the next step in the development of architecture as art, in an urban environment with regular information and communication changes.

The modern urban environment provides a wide range of conditions for creative activity, which forms new directions in science, art, culture, etc. Architectural design is just that new in art, which allows not only to use traditional means of architecture and design, but also to use such new ones as interactive architecture, interactive design, solving functional and aesthetic problems. In the design, based on the principles of environmental approach, changes the attitude to the objects of design and architecture, so - "their creation is no longer the end result of design, because they are considered not as authentic forms, but as means of providing optimal living conditions".

The role of architectural design in the modern city and its practical application in a complex urban space is given. It is outlined that in addition to professional knowledge of designing an "architectural object" you need a set of knowledge of designing "architecture of the environment", which will help to consider the city as a spatial form and process, as a holistic formation and as pulsating changing matter, as physical space and mental organism. The conclusions of the article show that the types and forms of traditional organization of dynamically modified subject-spatial complexes, all changing realities of life require a more active and, most importantly, timely response of specialists in "environmental architecture" to human and societal demands. And such a reaction can be architectural design, which is based on a long-term method of working with space, which allows to formulate the general patterns of the model of artistic development and perception of subject-spatial environment – as a whole ecologically appropriate area. Architectural design is focused on the complex design of both large environmental systems and various architectural objects from the standpoint of the widest possible coverage of human interactions with nature, with the subject-spatial and socio-cultural environment. The issue of harmonization of the environment, which has not only a formal integrity, but also able to emotionally express the meaning and nature of lifestyle, is key in architectural design.

Keywords: architectural design, urban environment, information, communication, approach.